ZBORNIK O LUKI VLADMIROVIĆU

Zbornik radova sa znanstvenoga skupa
»Luka Vladmirović i njegovo djelo«
Visovac, Zaostrog, 3. – 4. studenoga 2005.

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, 2006.

Šime Demo

FIKCIJOM NA FIKCIJU – LUKA VLADMIROVIĆ O SV. ŠIMUNU BOGOPRIMCU

UDK 235.3 (497.5 Zadar) (091)

Luka Vladmirović, kojega je, kao i ostale prosvjetitelje, oduševljavalo »uvjerenje u veliku, presudnu moć praktičnog, moralnoodgojnog djelovanja knjige i književnosti«,[1] a dijelio je sa suvremenicima i interes za povijest i znanstveni modus prezentacije činjenica, nastojao je za sobom ostaviti djela koja bi odgovarala idealu vremena: takva da im se svatko obraća kao vjerodostojnima, ali i takva da odašilju više ili manje jasnu svjetonazorsku i osobnu autorovu po(r)uku, kodiranu iz današnje perspektive često na sasvim znanstven (u smislu nepristranog baratanja objektivnim činjenicama) način razlaganja. Ovo se međutim ne ističe kao neki prijekor (ta ni današnje vrijeme nije imuno na takve pojave), već kao jedno od obilježja religiozno-prosvjetiteljske književne produkcije onog vremena.

Razne strategije manipuliranja podacima vrlo su se uspješno mogle primijeniti u djelima vezanima za svece i svetačke legende, i to utoliko uspješnije ukoliko se radilo o davnim događajima i drevnim svecima, posebice ako je njihov kult u narodu postojao i bio snažan. Jedan je od u tom smislu vrlo prikladnih svetaca sv. Šimun Bogoprimac (naziva se i: Pravednik, Prorok, Starac). Vjerovanje u povijesnost toga sveca svodi se na pouzdanje u Evanđelju po Luki koje ga jedino od biblijskih izvora spominje. Odlomak Lk 2, 25–35 govori o starcu koji je imao čast držati u rukama novorođenoga Mesiju, čime je zavrijedio postati svetac i uživati kult na kršćanskom istoku i zapadu.[2] O istom liku pišu i neki apokrifni spisi, *Jakovljevo (proto)evanđelje*

---

[1] BOGIŠIĆ 1974: 313.

[2] Evo tih 11 redaka u hrvatskom prijevodu (www.hbk.hr): *[25]Živio tada u Jeruzalemu čovjek po imenu Šimun. Taj čovjek, pravedan i bogobojazan, iščekivaše Utjehu Izraelovu i Duh Sveti bijaše na njemu. [26]Objavio mu Duh Sveti da neće vidjeti smrti dok ne vidi Pomazanika Gospodnjega. [27]Ponukan od Duha, dođe u Hram. I kad roditelji uniješe dijete Isusa da obave što o njemu propisuje Zakon, [28]primi ga on u naručje, blagoslovi Boga i reče: [29]»Sad otpuštaš slugu svojega, Gospodaru, po riječi svojoj, u miru! [30]Ta vidješe oči moje spasenje tvoje, [31]koje si pripravio pred licem svih naroda: [32]svjetlost na prosvjetljenje naroda, slavu puka svoga izraelskoga.« [33]Otac njegov i majka divili se što se to o njemu govori. [34]Šimun ih blagoslovi i reče Mariji, majci njegovoj: »Ovaj je evo postavljen na propast i uzdignuće mnogima u Izraelu i za znak osporavan – [35]a i tebi će samoj mač probosti dušu – da se razotkriju namisli mnogih srdaca!«*

(2. st.) i *Nikodemovo evanđelje* (srednji vijek)[3], vjerojatno nadahnuti Lukom ili izvorima kakvi su bili na raspolaganju i evanđelistu.[4]

Premda je dvojbeno može li Lukin izvještaj sam po sebi biti jamac vlastite vjerodostojnosti, kršćanski opći priručnici ni danas uglavnom ne postavljaju pitanje povijesnosti sv. Šimuna Bogoprimca, posvjedočene po prvi puta najranije za vrijeme druge generacije kršćana.[5] Ako je danas tako, jasno je da se ni kroz protekle kršćanske vjekove nije sumnjalo u svečevo postojanje.[6] Rasprave su se vodile o drugim pojedinostima – o njegovu identitetu i, ponajpače, o sudbini njegova svetog tijela nakon smrti.

Bogata je literatura nastala na temelju škrtih obavijesti iz Lukina odlomka. Jedan od onih koji su se upustili u iznošenje stavova o sv. Šimunu bio je drugi Luka, Vladmirović, i to u najmanje dva djela. U Mlecima mu je 1765. tiskan *Xivot svetoga Sime Zadranina za bratju krschiane i rischiane*,[7]

---

[3] Prvi ga spis naziva svećenikom (24, 4), a drugi velikim svećenikom (*Silazak u pakao, latinska recenzija,* 1, 1). Suvremena egzegeza, držeći se Luke koji kaže samo »čovjek« (ánthrōpos), odbacuje te kasnije dodatke kao nešto što Luka, da je istina, sigurno ne bi bio prešutio. Tako npr. citirajući Vaccarija navodi Spadafora: »...benedisse Maria e Giuseppe, non perché fosse sacerdote, ma perchè venerato da tutti per la sua età e la sua santità.« SPADAFORA 1968: 1610–1611; usp. i JELIĆ 1901: 163, bilj. 1. *Nikodemovo evanđelje* bilo je još u srednjem vijeku prevedeno na slavenski, tako da su apokrifni podaci o sv. Šimunu u našem narodu bili stoljećima poznati.

[4] Pretpostavlja se da je Luka podatke dobivao, osim od sv. Pavla, kojemu je bio pratilac, iz Markova evanđelja (ali ne i u dijelu o Isusovu djetinjstvu) i iz izgubljenog tekstualnog »izvora« (označavanoga slovom Q [= »Quelle«]).

[5] Lukino je evanđelje napisao netko tko nikada nije upoznao povijesnoga Isusa, i to najranije malo nakon 70. g. (neke ga teorije smještaju duboko u 2. st.). Luka Jelić, koji je pokušao znanstveno obrazložiti putove relikvija sv. Šimuna, ne dira u svečevo stvarno postojanje (1901: 163): »Sva je prilika da bogoduhi Šimun bijaše, odličan dakako, svjetovnjak, te dobro upućen u svete knjige i uzorna življenja, pravednik i bogoljubnik.« Međutim, iz njega na jednom mjestu progovara (kasnije potisnuta) »modernija« egzegeza i barem implicitna pretpostavka da je sv. Šimun evanđelistov konstrukt, personifikacija: »Povjestna ličnost, što spaja Stari Zavjet s Novim, jest sv. Šime Bogoprimalac, u kojem evangjelista sv. Luka onako krasno poosobljuje žarko iščekivanje Mesije odabranoga naroda.« JELIĆ 1901: 166.

[6] Ovdje nam (ne)povijesnost sveca nije tema, pa se na njoj nećemo ni zaustavljati. Neka gornji reci budu samo podsjetnik da ni naše doba nije imuno na nekritičnost koju često spremno predbacujemo prošlosti. Kroz cijelu raspravu valja imati na umu sljedeće: da bi postojalo tijelo sv. Šimuna, morao je jednom postojati i živi Šimun Bogoprimac, a to, mora se priznati, nije utvrđeno.

[7] Knjiga ima 56 stranica formata 16°. Na početku je predgovor (3–8), a sam tekst, brojevima podijeljen u 9 odjeljaka, obuhvaća gotovo 48 stranica. Primjerak iz NSK pripadao je Velimiru Gaju (na lijevoj unutrašnjoj korici piše: »Velimir Gaj 1873«). Knjiga je puna tiskarskih pogrešaka, pa i najbanalnijih (»od Kupitelj«, »uzdika«), što je boljka mnogih naših knjiga tiskanih u Mlecima. Posvećena je »Natalinu Banovcu, svake časti dostojnomu građaninu Šibeničkomu, svomu osobitom gosp. i prijatelju.« Zato u predgovoru nalazimo opširnu pohvalu njegovim pretcima, rođacima, njemu i njegovim sinovima. Knjigu ću skraćeno zvati: *Život*.

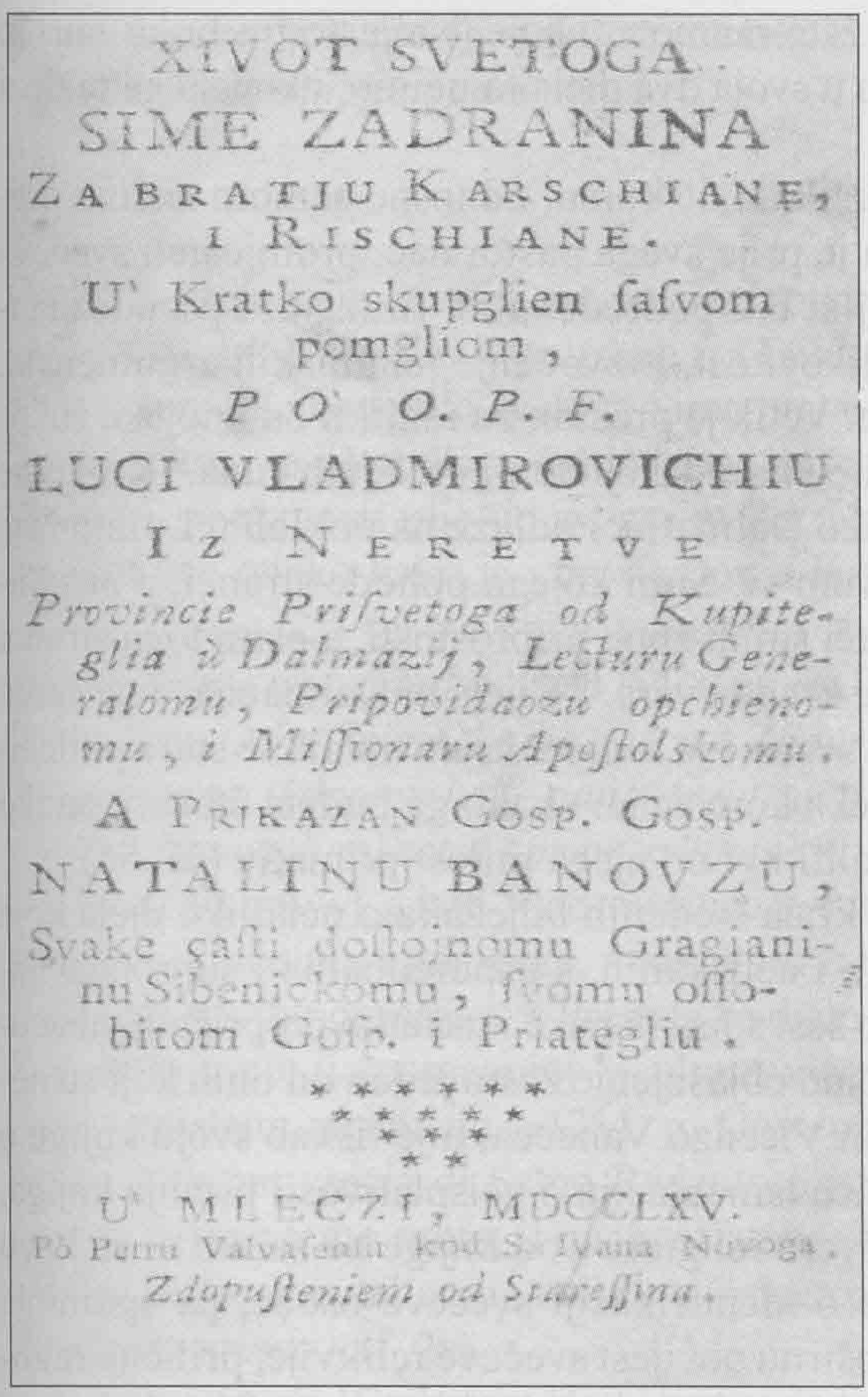

XIVOT SVETOGA
SIME ZADRANINA
ZA BRATJU KARSCHIANE,
I RISCHIANE.
U' Kratko skupglien ſaſvom pomglicom,
PO' O. P. F.
LUCI VLADMIROVICHIU
IZ NERETVE
Provincie Priſvetoga od Kupiteglia à Dalmazij, Lecturu Generalomu, Pripovidaocu opchienomu, i Miſionaru Apoſtolscomu.
A PRIKAZAN GOSP. GOSP.
NATALINU BANOVZU,
Svake çaſti dollojnomu Gragianinu Sibenickomu, fromu offobitom Gosp. i Priateglju.

* * * * * *
* * * * *
* * *
* *

U' MLECZI, MDCCLXV.
Po Petru Valvaſenſu kod S. Ivana Nuppoga.
Zdopuſtenjem od Straſſina.

a u njegovoj ostavštini u Arhivu zaostroškoga franjevačkog samostana nalazi se rukopis iz 1770. naslovljen *Memoria ricordevole della venuta di san Simeone profetta nella città di Zara, capitale oggidi della nostra Dalmazia.*[8] Iako bi se po naslovima očekivalo da se knjiga bavi svečevim ovozemaljskim životom, a rukopis sudbinom njegovih relikvija, oba djela pokrivaju obje teme. *Bilješka* je zapravo polemički pregled nekoliko radova o svecu i njegovim posmrtnim ostacima u rasponu od navodnoga spisa fra Lukina rođaka Antuna Vladmirovića iz 1607. do fra Lukine vlastite knjige iz 1765.

Brojne nejasnoće vezane za sv. Šimuna i sudbinu njegova mrtvog tijela, »senza dubbio uno dei più grandi e splendidi monumenti della cristianità« (BIANCHI 1877: 354), nastale zbog oskudnosti podataka i protoka mnogih vjekova, nastojale su se rasvijetliti ili »rasvijetliti«, ne samo iz vjerskih i znanstvenih razloga, već i radi veličanja pojedinih gradova, pa i financijske koristi. Posjedovanje izvrsno sačuvanoga tijela tako znatnoga sveca pomoć je pri očuvanju vjerske vitalnosti okolnoga kraja, ali i znatan kapital za uvi-

[8] Rukopis, pisan talijanski, ima 12 nepaginiranih stranica (6 dvostrano i 2 jednostrano ispisana lista). Na prvoj po sredini piše samo citat iz *Knjige Sirahove* (44, 1): *Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua.* Naslov se nalazi na vrhu 2. stranice, a sam je tekst podijeljen u 17 numeriranih odjeljaka. BEZINA 1993: 275 katalogizira spis unutar RK 57 (uz nekoliko drugih spisa), naslovljuje ga »L. Vladmirović: *Sv. Šimun u Zadru*« i navodi format 19×14. Za ovaj rad koristio sam vlastitu folijaciju. Tekst je podijeljen u 17 numeriranih paragrafa. Zahvaljujem dr. Pavlu Knezoviću koji me je uputio na ovo Vladmirovićevo djelo i omogućio mi uvid u nj. Spis ću skraćeno zvati: *Bilješka.*

jek živ vjerski turizam. Valja zato razmotriti koje je mjesto fra Luka zauzeo u toj polemici, na koji je način u svoja dva djela to učinio, i koji su ga razlozi na to naveli.

U dva spisa vidljiva je razlika u diskursu, odnosno samom načinu prezentiranja. U *Životu* fra Luka je prije svega pastoralac, promicatelj svečeva kulta u narodu, i sve će u knjizi biti podređeno toj funkciji: i pseudoznanstvenost, i hiperboličnost, i slikovitost, i izvođenje razumskih argumenata, i prizivanje drevnih autoriteta. Velik je prostor, za razliku od onoga u rukopisnom djelu, posvećen izrazito »narodskoj« temi svečevih čuda.[9] Knjiga se zaključuje mislima o tome kako Dalmatinci odlaze na poklon u Loreto i sv. Anti Padovanskom, a neće svom sv. Šimi kojega pohode stranci, a »navlastito rišćani«, kojima se domaći smiju zbog priprostosti, a osim toga stranci koji dođu doživljavaju da ih se krade i vara.[10] Cijela bi Dalmacija, a ne samo Zadar, trebala svetkovati toga sveca. Na samom kraju nalazi se stara poticajno-prijeteća religijsko-trgovačka korelacija: »kako ga budete štovati, onako će se i on za vas kod Boga moliti i vi od njega milost primati« (55–56).

Bilješka je pak niz ne do kraja sređenih bilježaka o nekoliko djela koja se bave sv. Šimunom, tiskanih i netiskanih, s usporedbama i suprotstavljanjima. Nakon što je spomenuo šest spisa (a neke i ukratko prepričao), ubacuje iznenada fra Luka (f. 3v-4, kao objašnjenje zašto jedan od onih koji su nedavno pisali o svecu, Zadranin Vicenzo Vanacca, nije tiskao svoju knjigu o Zadru) na više od jedne stranice lamentaciju o neisplativosti pisanja knjiga, jer nakon pustih obećanja »povero religioso« od knjige ne zaradi ni za kavu sa šećerom! Zatim malo piše o identifikaciji svečeve osobe, pa spominje svoju knjigu, i na kraju daje opširnu povijest svečeve relikvije, prilično različitu od one koju je dao u *Životu*, pozivajući se na historiografsko djelo koje je navodno 1607. napisao njegov davni rođak p. Antun Vladmirović (f. 5–7). Ovaj bi spis mogao biti koncept nikad napisane druge knjige o sv. Šimunu, ali i Vladmirovićeva neobavezna ekshibicija potaknuta iznenadnim otkrićem spisa Antuna Vladmirovića ili fra Lukinim literarnim nadahnućem, ili pak nekim trećim (možda usmenim) izvorom. *Bilješka* je lišena obraćanja čitatelju, ponavljanja, vjerske patetike, učenih latinskih citata[11] i eksplicit-

[9] U knjizi se tvrdi da je i sam autor doživio jedno. Kao dijete nije za godinu dana uspio naučiti ni tri slova. Nakon zavjeta i bosonogog hodočašća sv. Šimi, naučio je sva slova za jedan dan i stao napredovati u nauci. Kasnije se kao redovnik i dalje utjecao tome svecu. (54–55)

[10] To je, kako onda tako i sada, loše za turizam.

[11] Citiranje je u ovakvim djelima izraz nastojanja da djelo izgleda znanstvenije, ali to nas ne smije zavarati: način na koji se rabi ne pridonosi objektivnosti prikaza – važan je dojam, autoritarnost koju nosi citatna forma, dok se u utvrđivanju činjenica ne ide dublje od vjerovanja autoritetima. Zato su latinski citati, od biblijskih do poganskih, u onodobnoj propovjedničkoj literaturi neobično česti.

nih uvjeravanja – njezin dokumentaristički stil nema »propovjedničkog« uobličenja *Života svetoga Šime*.

* * *

Prije detaljnije analize moramo odgovoriti na pitanje: Tko je autor *Života sv. Šime*? Na knjizi je potpisan fra Luka Vladmirović. Međutim, na str. 39. čitamo: »Kako je tilo svetoga Šime pravednoga misnika i proroka došlo u Zadar, ovo je uštampano od jednoga naše provincije redovnika na 1754, koji radi poniznosti nije tio svoga imena metnuti, i za ne učiniti mu krivo mećem sve onako kako je i on štampa, i jest kako slidi.« I zaista, stranice 39–56 *Života* (2/5 teksta knjige) doslovni su pretisak iz anonimnoga djela *Nauk novoga ispovidnika*... iz 1754. stranica 78–93 na kojima se nalazi tekst naslovljen: *Od s. Scime, kadie dosca u Zadar, i od gnegovih cudesaha, dato na suncze po jednomu koije puno devot sueti* [tj. *suetom*] *Scimi, za da prauvovirni Harvachani sctiu i pram svetimse na gliubar* [tj. *gliubav*] *probugiuoju* [tj. *probugiuju*], a kod Vladmirovića je svaki znak prenesen iz anonimne knjige, uključujući i pogreške, s razlikom u tome što se u pretisku pojavilo nekoliko novih pogrešaka.[12] Premda se djelo do danas smatra i katalogizira kao anonimno, u spomenutoj Vladmirovićevoj rukopisnoj *Bilješci* imamo nedvosmislenu atribuciju: »1754. p. Giuseppe Banovaz pure minor osservante della provnicia di Ssmo Redentore nel linguaggio illirico scrisse la venuta del medemo santo, il quale affatto s«è tenuto ad una storia strana ed affatto differente della mia nella sua spiegazione, benchè in sostanza intenda dire lo stesso.« (f. 2v).

Poznavajući Vladmirovićevu nepuzdanost u navođenju takvih podataka, razumno je biti oprezan kod svakog njegova navoda. U pitanju autorstva toga djela moguća su tri odgovora: autor je ili Banovac, ili sam Vladmirović, ili netko treći.

---

[12] Puni naslov glasi: *Nauk novoga ispovidnika u«komuse uzdarsze mnoghe stvari potribite znati, i napameti darxati ispovidnikom. Po isti naçin xivot s. Scime proroka, i gnegovo doscasaie [tj. dosascie] u Zadar, i çudesa od gnega çignena velika, data na svitlost po jednon redovniku s. p. Françescha male bratzie od obsluxegna, a prikazana i posvechena s. Scimi proroku*. U Mleczi MDCCLIV. Po Feliçu Tramontinu. Format je 16°, knjižica ima 94 stranice, ali jedan list nedostaje, što se vidi u prekidu kazala na kraju posljednje stranice. Na str. 3–4 nalazi se kratki predgovor, a glavni dio knjižice, koji sadrži upute s pitanjima za ispovijed, pokornikovim odgovorima i ispovjednikovim reakcijama na odgovore, nalazi se na str. 4–71. Premda je i taj dio zanimljiv, jer opširno i konkretno govori o moralnom nauku koji je tada bio na snazi, nas interesira drugi dio, po opsegu i sadržaju kao neki dodatak (str. 73–93). Kod Vladmirovića je svaki znak prenesen iz anonimne knjige, uključujući i pogreške, s razlikom u tome što se u pretisku pojavilo nekoliko novih pogrešaka. JELIĆ u opširnoj bibliografiji radova o moćima sv. Šimuna (1901: 160–161, bilj. 1–2), kao ni noviji autori, ne spominju to djelo.

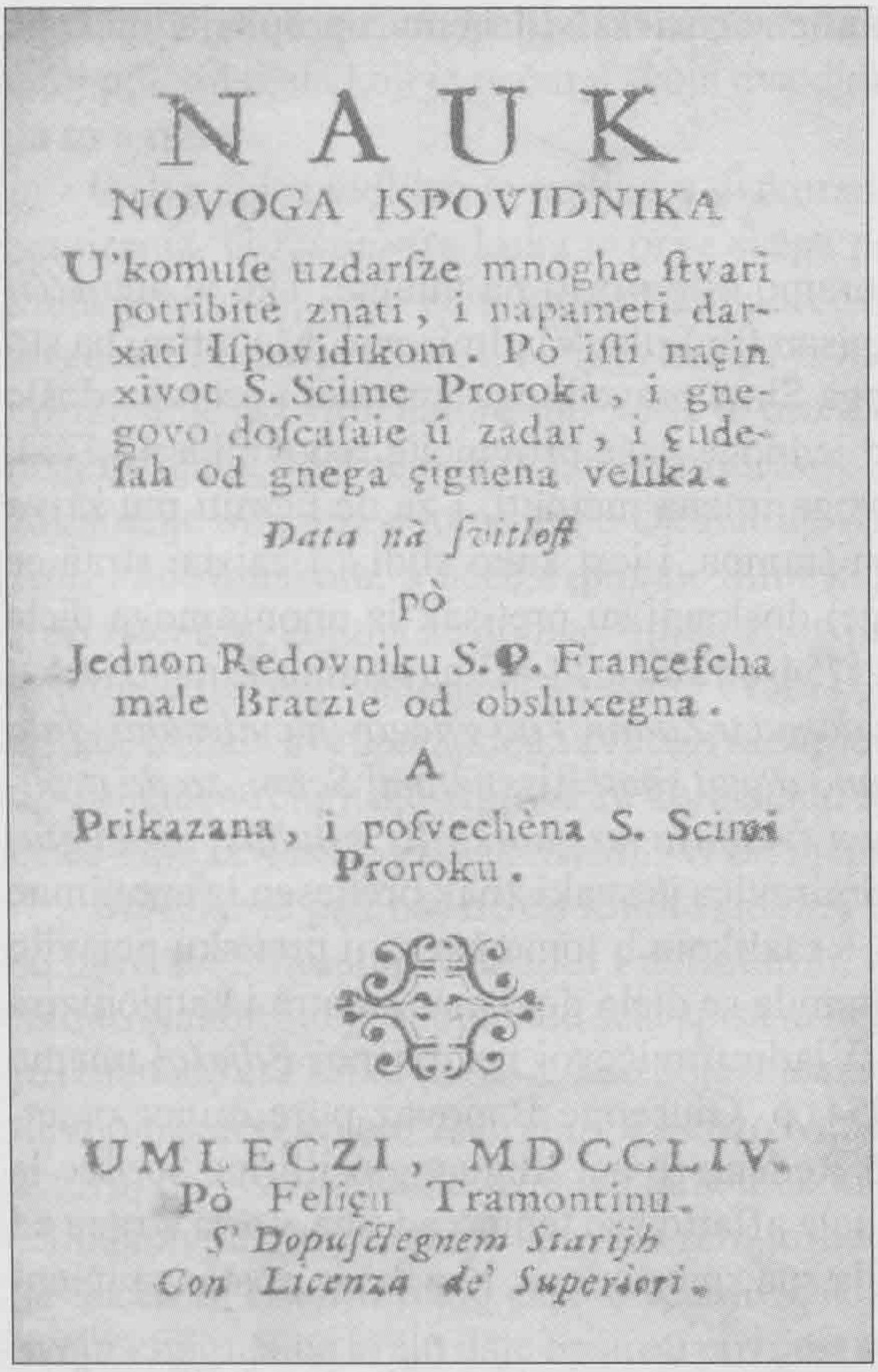

NAUK
NOVOGA ISPOVIDNIKA
U'komuſe uzdarſze mnoghe ſtvarì potribitè znati, i napameti darxati Iſpovidikom. Pò iſti naçin xivot S. Scime Proroka, i gnegovo doſcaſaie ú zadar, i çudeſah od gnega çignena velika.
Data nà ſvitloſt
pò
Jednon Redovniku S. P. Françeſcha male Bratzie od obsluxegna.
A
Prikazana, i poſvechèna S. Scimi Proroku.
UMLECZI, MDCCLIV.
Pò Feliçu Tramontinu.
S' Dopuſchegnem Starijh
Con Licenza de' Superiori.

Postoje dobre indikacije istinitosti Vladmirovićeva navoda o Banovcu kao pravom autoru. Ima ih barem osam. Prije svega, Banovac je zaista, kako saznajemo iz ostalih njegovih djela, u to vrijeme (pa sve do kraja 50-ih godina) tiskao beziznimno u Mlecima, nakon čega je prešao uglavnom u Jakin. Nadalje, tematika kojom se bavi u glavnom dijelu knjige (upute ispovjednicima) puno je bliža onome što je inače pisao Banovac. Zatim, u slučaju Vladmirovićeva autorstva početak njegova stvaralaštva morali bismo pomaknuti devet godina unatrag, dok Banovcu to ne bi bila ni prva ni posljednja knjiga (izdavao je barem od 1747. do 1768). Osim toga, kako ćemo vidjeti, u dijelu koji nije pretiskan Vladmirović gotovo da polemizira s anonimnom knjižicom. Potom, *Život sv. Šime* posvećen je Natalinu Banovcu, a u posveti se spominje i Josip Banovac. Nije stoga nemoguće da se u toj obitelji njegovao kult ovoga sveca, a i anonim iz 1754. na više mjesta naglašava svoju pobožnost prema njemu. Osim toga, Vladmirović u djelu *Slavodobiće kršćansko* pripisuje Banovcu više knjiga negoli je nama poznato; ovo je rijedak primjer kad daje i konkretno anonimno djelo, koje bi zaista moglo biti Banovčevo. Uz to, Vladmirović Banovcu pripisuje knjigu u vrijeme kad je ovaj još živ (1770.), a mogao je biti živ i pretpostavljeni treći autor. Vjerojatno su mnogi pripadnici provincije Presvetoga Otkupitelja kao i fra Luka znali tko je autor anonimne knjižice, tako da bi ovako konkretne mistifikacije u stvari staroj samo 16 godina čak i Luki Vladmiroviću bile teško izvedive. Naposljetku, da je Vladmirović htio uzveličati Banovca (što se obično navodi kao motiv čestih davanja krivih podataka u njegovim djelima), radije bi ga eksplicitno imenovao u tiskanom djelu dostupnom javnosti negoli u neizdanoj rukopi-

snoj bilješci (koju, koliko je poznato, u osam preostalih godina svoga života nije izdao).

* * *

U analizi ćemo proći kroz cijeli tekst Vladmirovićevih djela, a uključit ćemo i Banovca, s obzirom da su 3/4 njegova djela umetnute doslovno u Vladmirovićevo; to što ono do sada nije obrađivano samo je dodatan razlog da mu ovdje posvetimo pažnju.[13]

Mogućnost fiktivnosti osobe sv. Šimuna, kako je već istaknuto, stare pisce nije previše zanimala kao problem. Postojala su važnija pitanja koja je valjalo riješiti. Prije svega, koju u drugim izvorima spominjanu osobu valja izjednačiti s tim svecem?

Tradicija, izvlačeći nasumično iz spisâ razne Šimune, predlaže tri osobe: jednoga od sedamdeset dvojice prevoditelja Zakona na grčki; velikoga svećenika, sina Onijina (Sir 50, 1); Šimuna Pravednika, sina Hilelova i oca Gamalielova (Dj 5, 34 i 22, 2). Prvu dvojicu pisci uglavnom odbacuju, uglavnom zbog toga što su živjeli prerano da bi priča bila vjerodostojna (prvi 2,5 stoljeća, a drugi 1,5 stoljeće prije Isusa).[14] Što se tiče potonjega, noviji autori uglavnom su sumnjičavi prema toj identifikaciji,[15] premda stariji autori (među njima i Vladmirović) nimalo ne sumnjaju da je on sv. Šimun.[16]

---

[13] Banovac je i sam veliki kompilator i »prisvajač« tuđih tekstova. Zato nije isključeno da je i njegovoj pripovijesti o sv. Šimi autor netko treći. U predgovoru autor kaže (str. 3): »Stavio sam na kraju život s. Šime, njegovo došašće u Zadar i nika čudesa koja je činija, za da se većma pram istima svetim u devocionu utemeljite i druge probuđujete.« I zbog toga razloga i zbog moguće sumnje u Vladmirovićeve riječi Banovčevo bi se ime kroz cijeli ovaj rad moglo pisati pod navodnicima.

[14] I najkonzervativnija tradicija teško je prihvaćala mogućnost višestoljetnoga boravka na zemlji nakon vremena patrijarha.

[15] »Con più verosimiglianza (cf. ad es. Zahn, Plummer) è stato identificato con Simeone, figlio di Hillel e padre di Gamaliele (*Act.* 5, 34), del quale peraltro le fonti rabbiniche danno soltanto il nome. Ma Hillel morì il 13 d. C. a ca. centoventi anni; e tutto il contesto presenta S. come un vegliardo.« SPADAFORA 1968: 1611. Isto procjenjuje i DE AMBROGGI (1953: 623) – on navodi Stracka i Billerbecka koji odbacuju sve postojeće identifikacije. Međutim, SCHOLTISSEK (2000: 593) ispravno zamjećuje: »S.s hohes Alter nur indirekt aus dem Text erschlossen werden.« JELIĆ (1901: 163, bilj. 1) odbacuje teorije da je identičan sa Šimunom pravednikom, sinom Hilelovim i učiteljem Gamalielovim, kao i to da je bio jedan od prevoditelja Sv. pisma na grčki.

[16] U Vladmirovićevo vrijeme, pa i poprilično kasnije, ovo je bila najuobičajenija identifikacija. Jednako je s uvjerenjem da je bio (veliki) svećenik. Usp. PARMA 1819: 5–6. Napomenimo jednu podudarnost: U *Djelima apostolskim* Gamaliel se spominje dva puta (i to je jedino njegovo pojavljivanje u Bibliji): prvo je prikazan kao poštovani mudrac koji spašava apostole od linča i sugerira mogućnost da ih je ipak nadahnuo Bog (5, 34–39); na drugom mjestu spominje ga Pavao iz Tarza kao svoga učitelja, odnosno hvali se njime kao jamcem svoga židovskog pravovjerja (22, 2). Isti sv. Pavao bio je vjerski mentor i jedan

Zanimljiv je način na koji Vladmirović u *Životu* ulazi u tu raspravu. On naime počinje *in medias res* s pričom o Šimunu koji je prevodio Zakon, bez naznake teme i upozorenja da se radi samo o jednoj teoriji, i to najnevjerojatnijoj i kasnije odbačenoj (str. 9). Štoviše, kasnije se (str. 16–17) potvrđuje istinitost pričâ o Šimunu prevoditelju i Isusovu rođenju; da se u objema pričama radi o istom čovjeku još se ne niječe, već se donosi potvrdan komentar iz Eutihija. Tek kasnije prihvatit će se najmlađi Šimun kao pravi, a onaj će se prvi odbaciti ne zbog kronološkog nesrazmjera, jer Bogu je sve moguće (usp. str. 19), već zbog potvrda iz literature. Osim toga, Vladmirović oduzimajući prostor pripovijedanju o »pravom« sv. Šimunu gotovo četvrtinu cjelokupnoga teksta posvećuje ovoj teoriji koju će kasnije proglasiti pogrešnom.

Jasno je stoga da se radi o priči izdvojenoj zbog svoga literarnog potencijala i efektnog sadržaja. U osnovi je i prije Vladmirovića poznata priča o tome kako je egipatski kralj Ptolemej naručio od velikog svećenika Eleazara prijevod Sv. Pisma na grčki, a ovaj mu poslao u Aleksandriju 72 učenjaka (među njima i navodnoga sv. Šimuna) koji su za 72 dana nezavisno, a jednako izvršili zadatak. Postoje razne verzije priče, s modifikacijama i dodacima, a ovdje ćemo razmotriti neke specifičnosti Vladmirovićeva narativnog postupka.

Prije svega, činjenice koje donosi moraju biti što nabijenije simbolikom i emfazom; zato počesto odstupa od povijesne istine i u onim detaljima koji su u tradicionalnoj verziji vjerodostojni. Prvo, događaji su pomaknuti pola stoljeća unatrag, jer se po fra Luki radi o Ptolemeju Velikom (vladao 323.–285.), sinu Lagovu, a inače se smatra da je njegov sin Ptolemej II. Filadelf (vladao 285.–246.) prvi dao prevesti dio Biblije. Nadalje, taj je Ptolemej, tvrdi se, da dobije prijevod, pustio Židove iz egipatskog sužanjstva (oko 1000 godina kasnije nego što se sužanjstvo dogodilo). Isto tako, pojavljuje se česti topos »poganin priznaje našega Boga«: poganinu Demetriju iz Falera fra Luka u usta stavlja gotovo monoteističke riječi obraćanja kralju: »i da te pomože Bog žudinjski, to jest svemogući, koji te je uzdiga na pristolje kraljsko...« (str. 11). Povlače se, također uobičajene, paralele s novozavjetnim sadržajima: uputa apostolima »*Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, cum steteritis ante reges et praesides; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini*« (Mt 10, 19) (str. 13) primjenjuje se na sedamdeset dvojicu koji su uz pomoć Božje providnosti jednako preveli Sv. Pismo: »I kako Duh Sveti prosvitli apoštole na svome došašću na Duhove, ovako je bio prosvitlio i ona

---

od izvora evanđelistu Luki, mogućem autoru i *Djelâ* i evanđeoskog odlomka o sv. Šimunu. Možda se tu našla inspiracija Luki za lik pobožnoga Židova koji priznaje Isusa kao Spasitelja? Ovo su, dakako, posebice s obzirom na učestalost imena Šimōn u tadašnjem židovstvu, vrlo slobodne asocijacije.

sedamdeset i dva tomačitelja« (str. 14). Imamo i topos »Božji plan dolazi u opasnost« u slici Ptolemejeva oklijevanja da organizira prevođenje.[17]

Način na koji je sv. Šimun u ovoj priči dobio obećanje iz Lk 2, 26 posebno je zanimljiv. Sv. Šimun, prevodeći Izaiju 7, 14 (*ecce virgo concipiet et pariet filium*), ne usudivši se prevesti »djevica«, jer će prijevod čitati mudri ljudi i »neznabožac« Ptolemej, prevede »mladica«. Nakon što se iste riječi u tekstu pozlate, Šimun shvati da se radi o Božjem znaku i prevede kako je i u proroku (str. 14–15). Neobično je da je u ovoj priči, dok se pripovijeda o prevođenju Sv. pisma s hebrejskoga na grčki, polazni jezik latinski, odnosno Vulgata. Višeznačnost riječi *virgo* (»djevica« i »mladica«) pruža mogućnost Šimunu da ponudi manje sablažnjiv prijevod. Ili se dakle radi o velikom Vladmirovićevu propustu (što s obzirom na njegovo solidno obrazovanje ne bih bio sklon pretpostaviti), ili je iskoristio ovu aberaciju (tradicije ili svoju) kako bi čitateljstvu iznio i taj zgodan detalj.

U ovakvoj vrsti literature istaknuto mjesto imaju okrugli i simbolični brojevi: 308+42=350 godina Šimunova života, 3692+308=4000 godina prije Isusova rođenja stvoren je svijet,[18] 6×12=72 prevoditelja Sv. pisma, isto toliko dana prevođenja Sv. pisma.

Cijela ova uvodna priča, na prvi pogled nepovezana sa samim sadržajem, služi kao katalizator religioznog raspoloženja; doživljaj čudesnoga Božjeg djelovanja u davnoj predkršćanskoj prošlosti priprema čitatelje na ono što slijedi; bajkovita atmosfera mita spaja Stari zavjet s Novim, a »pravi« sv. Šimun sada može stupiti pred duše naviknute na smislenost i usmjerenost Božjega plana.

Nakon priče o Šimunu prevoditelju, Vladmirović ne daje odmah svoje mišljenje. Između »dostojnih naučitelja« koji tvrde da je to sv. Šimun koji je primio Isusa on citira patrijarha Eutihija Aleksandrijskog iz 9. st. (str. 16–18), te iznosi prigovor nekih da ljudi u to doba nisu više živjeli po više stotina godina (str. 18–19). Nastavlja: postojala su tri sveta Šimuna (koji su svi bili veliki svećenici, a zvali su se Prorocima i Pravednicima), a ne postoji konsenzus koji je od njih Zadranin: 1) prevoditelj Sv. pisma; 2) sin velikoga svećenika Onije o kojemu se govori u Sir 50, 1; 3) sin svećenika Hilela, rođen oko 120. g. pr. Is. Drugi ne dolazi u obzir jer je potvrđeno da je umro. Između preostalih Vladmirović se odlučuje za posljednjega, jer »razlozi jači

---

[17] Isti topos imamo i kod kasnije opisanih događaja vezanih za svečevo tijelo: Karlo Drački i Margareta, zahvaćeni olujom, nisu htjeli odmah vratiti se u Zadar, a kapetan broda na relaciji Jafa-Lisabon odbio je isprva primiti sv. Šimuna na brod.

[18] Uzmemo li u obzir iz davnina poznato »kašnjenje« našeg kalendara od vjerojatno četiri godine u odnosu na stvarno vrijeme Isusova rođenja, dolazimo do popularnog »izračuna« Jamesa Usshera iz 17. st, po kojemu se Stvaranje dogodilo 23. listopada 4004. g. pr. Is.

i mogući[j]i« govore za njega (20–21). Osim citata iz komentara Evanđelja koji je napisao Cornelius a Lapide (1567.–1637.) (str. 24), te »razloge« (koje je najavio) Vladmirović ne daje. *Bilješka* također iznosi tri teorije, vrlo sažeto, i ponavlja izbor najmlađega za zadarskog sv. Šimuna (4–4v).

U polemici o Šimunovu dostojanstvu Vladmirović (za razliku od današnjih učenjaka, kako smo vidjeli) odlučno tvrdi da je bio svećenik, a nalazi i potvrde za to (doduše sve daleko novije od biblijskog vremena): citatima sv. Metodija iz Tira, sv. Epifanija, sv. Ćirila Jeruzalemskog i Lirana potvrđuje da je bio svećenik, a navode se i drugi koji isto to tvrde. »Sofronio patrijarka Jeruzolimski sedmoga vika pisoc naučni, Leo Cesar, Dionisius, Cartusianus, Lodolfus, Caietanus, Canisius etc.« Ima još jedan razlog: prikazivanje djeteta Bogu i blagoslivljanje bili su »misnički poslovi« koje sv. Šime po židovskom zakonu ne bi bio smio obavljati da je bio laik (str. 24–28). Štoviše, za fra Luku današnji bi autori bili »luđaci koji kradu poštenje svetom našem Šimi« tvrdeći zbog apozicije *homo* (u izvorniku ánthrōpos) da svetac nije bio svećenik (str. 22). Jasno je da on ne propušta istaknuti niti jednu pojedinost koja bi mogla uveličati sv. Šimuna. To pokazuje i njegovo naglašavanje i izvođenje ostalih svečevih »poželjnih« osobina: da je bio pravednik dokazuje to što je primio Isusa (a to grešnik ne može), a da je bio prorok dokazuju njegove riječi u hramu Mariji: »*Ecce positus est hic in ruinam et resurrectionem multorum et tuam ipsius animam pertransibit gladius.*« (str. 28–29). Kasnije će ga (str. 38) čak nazvati i »biskupom jeruzolimskim«.

Pitanje svečeva pokopa (direktno vezano za kasniju sudbinu relikvija) intrigiralo je autore kroz stoljeća. Danas je jasno da spekulacije o mjestu pokopa nemaju smisla. »Quanto viene affermato del luogo e di sepoltura e delle reliquie di S. è privo di ogni fondamento storico« (SPADAFORA, 1968: 1611; JELIĆ, 1901: 164–165) piše kako su vijesti o Šimunovu grobu u okolici Jeruzalema nastale stoljećima nakon svečeve smrti, tako da se ne valja puno pouzdavati u njih. Ipak, kao najvjerojatniju prihvaća pretpostavku da je on bio kod Jozafatove kule.

Ni Vladmirović ne ulazi u nagađanja o mjestu pokopa, ali u *Životu* citira zanimljivu pojedinost kod kardinala Baronija: »*Nec tamen a sacerdotibus postremum honorem [s. Simeon] consequutus et humanatus est ea (inquit) esse causa putatur, quod palam Christi adventum annuntiantis in se sacerdotum caeterorum invidiam et odium concitavit*« (str. 31). Pet godina kasnije, u *Bilješci*, mrtav hladan i bez komentara suprotstavit će se tom prije prihvaćenu sudu: »fù sepolto more solito in sepolcra scavata nel sasso« (f. 5). Možda se dakle i nije sasvim slagao s Baronijevim navodom, ali bilo je šteta uskratiti čitalačkoj publici *Života* tako rječit i slastan detalj. U istoj je službi i sasvim fantastična (ali i prije Vladmirovića poznata) epizoda o svečevu odlasku u limb da navijesti ondje zatočenima kako je Utjeha Izraelova došla. (str. 30)

Vladmirovićeve historiografsko-literarne pobude još se snažnije manifestiraju ako njegov prikaz usporedimo s Banovčevim, čiji je dio o biblijskom sv. Šimunu vrlo kratak u odnosu na Vladmirovićev (kod Banovca oko 20% ukupnoga teksta, kod Vladmirovića u *Životu* oko 60%). To znači da je Vladmirović svoj glavni doprinos vidio u osiguravanju svečeve veličine na prikladnom terenu biblijskoga vremena. Ovdje leži i objašnjenje naslova *Život svetoga Šime*...– Vladmirović doista sam piše samo o biblijskoj osobi sveca, dok dodatku o njegovim moćima nije autor, već ga je preuzeo od drugoga pisca.

Banovac se ne upušta u spekulacije o svečevu podrijetlu i pravom identitetu; on se ograničava na napomenu (str. 75) da u Sv. pismu »ne piše ništa od koga izlazi njegovo rođenje.« Glede Šimunova svećeništva također je vrlo suzdržan (str. 76): »Govore niki naučitelji da je s. Šime bio misnik u starome zakonu i u Jeruzolimu naučitelj i tumačitelj s. Pisma«, te iznosi legendu o tome kako je naišao na odlomak *Evo djevica će začeti*... i posumnjao, ali ga je nadnaravno vraćanje riječi u stari oblik nagnalo da povjeruje.[19] Nasuprot tome, Vladmirovićeva opširnost, uvjeravanje, i obilje citata jasno odaju drugačiji karakter njegova prikaza – važno je uzveličati sveca, i svi su postupci tom cilju podređeni.

* * *

Kad su jednom utvrđeni identitet i nadasve dostojanstvo i važnost sv. Šimuna Bogoprimca, u fokus dolazi drugi dio priče: sudbina svečevih relikvija. Taj se sklop može podijeliti u dvije teme: a) utvrđivanje mjesta gdje se tijelo nalazi te načina i vremena na koji je na to mjesto došlo i b) prikaz kulta relikvije (pojedinosti oko čuvanja i čašćenja relikvije, čudesa po svečevu zagovoru). Oko prvoga su se od tih pitanja ponajviše lomila koplja, a izgleda da ni do danas nije definitivno riješeno.

Vladmirovićeva knjiga *Život svetoga Šime* bavi se opširno objema temama (i to je dio koji je pretiskan iz Banovčeve knjižice),[20] dok rukopisna *Bilješka* govori samo o prvoj, ali je osvjetljava iz više perspektiva, dajući i mišljenja drugih autora.

Prvo valja cijeli problem ukratko skicirati. Ono oko čega se sve verzije priče slažu jest to da se tijelo svetoga Šimuna Bogoprimca stoljećima nakon pokopa našlo u Europi, čudesno sačuvano i predano narodnom štovanju.

---

[19] Detalj paralelan (ali ne jednak) onom s oklijevanjem pri prevođenju Sv. pisma (v. gore).

[20] Zato u tom dijelu kad govorimo o Banovcu, imajmo na umu da je sve doslovno pretiskano i kod Vladmirovića.

Pri tome se trase njegova kretanja razlikuju, a ovo su glavne (u zagradi je vrijeme dolaska u mjesto ispred zagrade):[21]

a) Palestina[22] – Zadar (13. st.)
b) Palestina – Carigrad (6. st.) – Mleci (13. st.)
c) Palestina – Carigrad (6. st.) – Mleci (početak 13. st.) – Zadar (sredina 13. st.)
d) Palestina – Carigrad (6. st.) – Zadar (13. st.)

Verzija a) ona je koju prihvaćaju Banovac i Vladmirović i većina starijih istočnojadranskih pisaca. Nije teško pogoditi da se mletački autori radije drže verzije b). Neki noviji istraživači skloni su vjerovati u itinerar pod c), dok verziju d) nalazimo u suvremenim »neutralnim« prikazima, koji ne zauzimaju stav, već samo iznose legendu, npr. DE AMBROGGI 1953: 623 (godina dolaska u Zadar je 1243.), SCHOLTISSEK 2000: 592 (ista godina dolaska).

Opširno je o problemu pisao JELIĆ (1901.), i njegova vrlo informativna rasprava (premda su mu teze kasnije osporavane)[23] uklanja potrebu da se o samom problemu ovdje piše šire nego što je to potrebno za ovu analizu.[24]

---

[21] Ovdje se u obzir uzima samo najveći dio tijela; zanemaruju se sitnije relikvije kojih je bilo posvuda, a za koje također postoje teorije o podrijetlu, o čemu opširno piše JELIĆ 1901.

[22] Pod ovim nazivom obuhvaćeni su i Sirija i Jeruzalem i Jafa – manje važna i jasna pojedinost polazišne točke potpuno je u sferi mitske imaginacije, zato je i moguće u ovom dijelu svesti razne verzije na jedan naziv.

[23] Jelić smatra kako je dokazao da je tijelo od 6. st. bilo u Carigradu, zatim je u Četvrtom križarskom pohodu (1204./05.) preneseno u Mletke, da bi u vrijeme mletačke kolonizacije Zadra 1243. bilo poklonjeno Zadru. Predaju o izravnom prijenosu tijela s istoka u Zadar podupirala je po njemu hrvatsko-ugarska vlast iz političkih razloga. Međutim, BRUNELLI (1974: 420–425) tvrdi da navedene kolonizacije nije ni bilo (RAUKAR 1977: 29 je pak ne dovodi u pitanje), a o poklanjanju relikvije velikom jadranskom rivalu kaže (str. 422): »considerato il sentimento religioso di allora, e la gelosia, con cui le singole città custodivano le proprie reliquie, è impossibile che ciò avenisse.« On odbacuje i sve ostale hipoteze o prenošenju relikvija iz Mletaka. Zanimljiv je slučaj BIANCHIJA koji je 1877. (str. 44) tvrdio, pozivajući se na Farlatija, da je tijelo u Zadar došlo u vrijeme biskupa Lovre Periandra (1247.–87.), ali 1888. (str. 31) citira bez komentara staru anonimnu bilješku koja spominje godinu 1213.

[24] Mora se ipak napomenuti da Jelić zapada u neznanstvenost, jer nakon što je na više stoljeća izgubio svečevo tijelo, sada vjeruje srednjovjekovnoj priči da se ono odjednom pojavilo u Carigradu. Kad je jednom nit izgubljena, svi koji pretendiraju na posjedovanje tijela jednako su u pravu i svaka rasprava gubi smisao – zato i nije potrebno Jelićevo objašnjenje (bilj. 1. na str. 168) kako »brachium s. Simeonis« (jer ih je po Francuskoj bilo nekoliko) znači »reliquia de brachio«: po tadašnjim kriterijima svetački su leševi uglavnom bili storuki, stonogi i stoglavi. Može se samo raspravljati o tome gdje je i kako završilo (nečije) carigradsko tijelo, ali ne i gdje je i kako završilo tijelo sv. Šimuna. Ako od starijih autora i ne trebamo očekivati toliku razinu sumnjičavosti, Jelićevu se radu (objavljenom ne u ka-

Nama je zanimljivo kako se prema njemu postavlja Vladmirović, tim više što je u dva svoja spisa dao nekoliko međusobno vrlo različitih viđenja sudbine časnih relikvija, od kojih niti jednom ne priznaje vlastito autorstvo.

U *Životu* daje samo jednu verziju (Banovčevu), ali *Bilješka* ih ima tri: dvije kratke i jednu dugu. Prvoj je i trećoj autor navodno fra Lukin »bisavo« fra Antun Vladmirović (u svojoj *Povijesti Dalmacije* iz 1607.),[25] a drugu je, tvrdi autor, 1754. napisao fra Josip Banovac (f. 2v–3).[26] Vladmirović spominje i djela drugih pisaca: rukopis Lorenza Fondre iz 1686.,[27] knjigu Luigija Legatija[28] u kojoj se tvrdi da je pravo tijelo u Veneciji, kao i neizdani odgovor Francesca-Marie Fainija s tvrdnjom da je tijelo u Zadru, te naposljetku rukopis Vicenza Vanacce o dolasku svečeva tijela u Zadar. Djelo starijeg Vladmirovića koje fra Luka prepričava nisam pronašao i moguće je da se ovdje radi o još jednom iz niza Vladmirovićevih izmišljenih slavnih rođaka.[29]

Teorija koju prate sve verzije prisutne kod Vladmirovića gore je navedena pod a). Osnova su im sljedeće tvrdnje: svečevo je tijelo iz Palestine u 13. st. brodom došlo u Zadar; brod je plovio drugamo, ali je na nadnaravni način završio u zadarskoj luci; u otkrivanju tijela sudjelovalo je još jedno čudo; svečev kult ustanovljen je odmah po prijenosu tijela. Ostalo se razli-

---

kvu župnom listu, već u Akademijinu *Radu*) na zanemarivanje te važne pojedinosti teško može »gledati kroz prste«. Poštujući tradiciju i izbjegavajući kompliciranje i sam ću svjesno počiniti »propust« i pisati ime sveca/relikvije bez navodnih znakova i modifikatora kao što su »navodni«, »pretpostavljeni«, »takozvani«. Na kraju, suvišno je dodavati kako bi se i starost tijela i opravdanost sparivanja pojedinih separiranih čestica s njime mogle utvrditi suvremenim kemijskim i radiološkim postupcima. Prije stotinjak godina svećenik (!) Jelić nije smio niti podignuti staklo nad relikvijama radi ispitivanja. A danas?

[25] VLADMIROVIĆ već u *Životu* (str. 38) iz pisma Vicenza Vanacce saznaje da je fra Antun »nel suo istorico compendio della Dalmazia stampato in Venezia l«anno 1607« pisao o relikviji sv. Šimuna, dok u *Bilješci najavljuje* (f. 2): »1607. scrisse difusamente e dottamente il mio bisavo di felice memoria p. Antonio Vladmirovich, minor osservante della provincia di Bosna Argentina … l«autorevole asserto in proposito della venuta del medesimo santo profeta Simeone.« Zatim (f. 5): »altro non si legge d«esso [sc. del corpo di s. Simeone] presso alcun scrittore, fuor che il seguente caso miracoloso, come venne a Zara in maniera sequente, come lo descrisse celebre cronologo e uomo dottissimo in suo tempo p. Antonio Vladmirovich di Narenta e della Provinzia di Bosna aluno in sua storia universale data alla luce 1607.« Djelo je navodno napisano na hrvatskom.

[26] To je knjiga, dio koje Vladmirović pretiskuje u *Životu* (v. gore).

[27] Puno korišten kod pisaca 18. i 19. st., ali objavljen tek 1855. u Zadru pod naslovom: *Istoria della insigne reliquia di San Simeone profeta, che si venera in Zara, scritta da Lorenzo Fondra nel secolo XVII ed ora per la prima volta pubblicata con annotazioni ed aggiunte.*

[28] Vladmirović mu ne spominje ime. Radi se (N. N. 1869: 165; JELIĆ 1901: 160, bilj. 1) o djelu *De Simeone Christum in ulnas suas excipiente dissertatio historico-critica, in qua etiam de loco agitur ubi modo eius lypsana existunt* iz 1758.

[29] Kako će se pokazati, ima razloga sumnjati u to. Opširno o fra Lukinoj sklonosti krivotvorenju piše URLIĆ (1912). O pitanju identiteta fra Antuna v. niže.

kuje: Banovac iz *Života* i Banovac iz *Bilješke* malo, a »Antun Vladmirović« u odnosu na obje verzije Banovca znatnije.

U preglednoj bi se usporedbi razne verzije priče koje se kod Vladmirovića nalaze mogle prikazati ovako:

	Banovac / *Život sv. Šime*	*Bilješka*	
		J. Banovac	»A. Vladmirović«
vrijeme prenošenja tijela u Zadar	–	–	4. 2. 1213.
prenosilac	pobožni vjernik	francuski trgovac	sv. Šimun (nepoznati trgovci)
dospijeće broda u Zadar	oluja	–	svečevo kormilarenje
polazišna luka	Sirija	–	Jafa (Sirija/Numidija)
ciljna luka	Mleci	–	Lisabon
u priči sudjeluju redovnici	da	da	ne
redovnike zatječu pri	iskopavanju tijela	ukopavanju tijela	

Kao što sam fra Luka kaže (f. 2v), njegova verzija i ona iz Banovčeva spisa razlikuju se samo u pojedinostima,[30] a osnova je priče ista (premda Vladmirović Banovčevu verziju prepričava ukratko i bez većine detalja). Ono što je karakteristično za Banovčevu priču (i najrašireniju legendu o prijenosu relikvije u Zadar) jest upletanje elemenata koji pripadaju tematici kasnijih svečevih čudotvorstava, a zabilježeni su u obliku zavjetnih ploča na srebrnoj raci sv. Šimuna (o raci v. niže). Jedan putnik na brodu koji ide iz Sirije za Mletke nosi sa sobom svečevo tijelo. Brod upada u oluju i prisilno pristaje u Zadar. Oluju su poslale »sotone paklene« (kojima valjda treba biti zahvalan što je tijelo završilo baš u Zadru). Banovac (odnosno legenda) tako pokušava protumačiti sliku s lijevog boka rake na kojemu je prikazano spašavanje lađe od brodoloma. Mali demon u zraku trese jarbol, a sv. Šime

[30] Može se postaviti pitanje na koju to »svoju« misli Vladmirović, kad ništa ne atribuira sebi. Kad kaže (*Bilješka*, f. 2v): »[Banovacz] affatto s«è tenuto ad una storia strana ed affatto differente della mia nella sua spiegazione«, koju verziju smatra »svojom« – onu za koju je u *Životu* (str. 39) napisao da je prijepis Banovčeva teksta iz 1754., ili onu za koju kaže (*Bilješka*, f. 5) da joj je autor Antun Vladmirović? Ako uzmemo u obzir da su verzija iz *Života* i »fra Antunova« prilično različite, da razlike između pretiskane i prepričane Banovčeve verzije nisu »affatto« (već samo neznatno) različite, te da u *Bilješci* »prihvaća« »fra Antunovu« verziju kao svoju, zaključak je da Banovac pod »svojom« misli na verziju »fra Antuna«, a da verziju iz *Života* i dalje dosljedno naziva Banovčevom. Razlike između Banovčeva teksta i sažetka u *Bilješci* moramo pripisati Vladmirovićevoj nepažnji i zaboravljivosti – i da Banovac nije autor anonimne knjižice iz 1754. (a sigurno je da Vladmirović nju iznosi), ostaje činjenica da je Vladmirović u prepričavanju nekih detaljâ pogriješio.

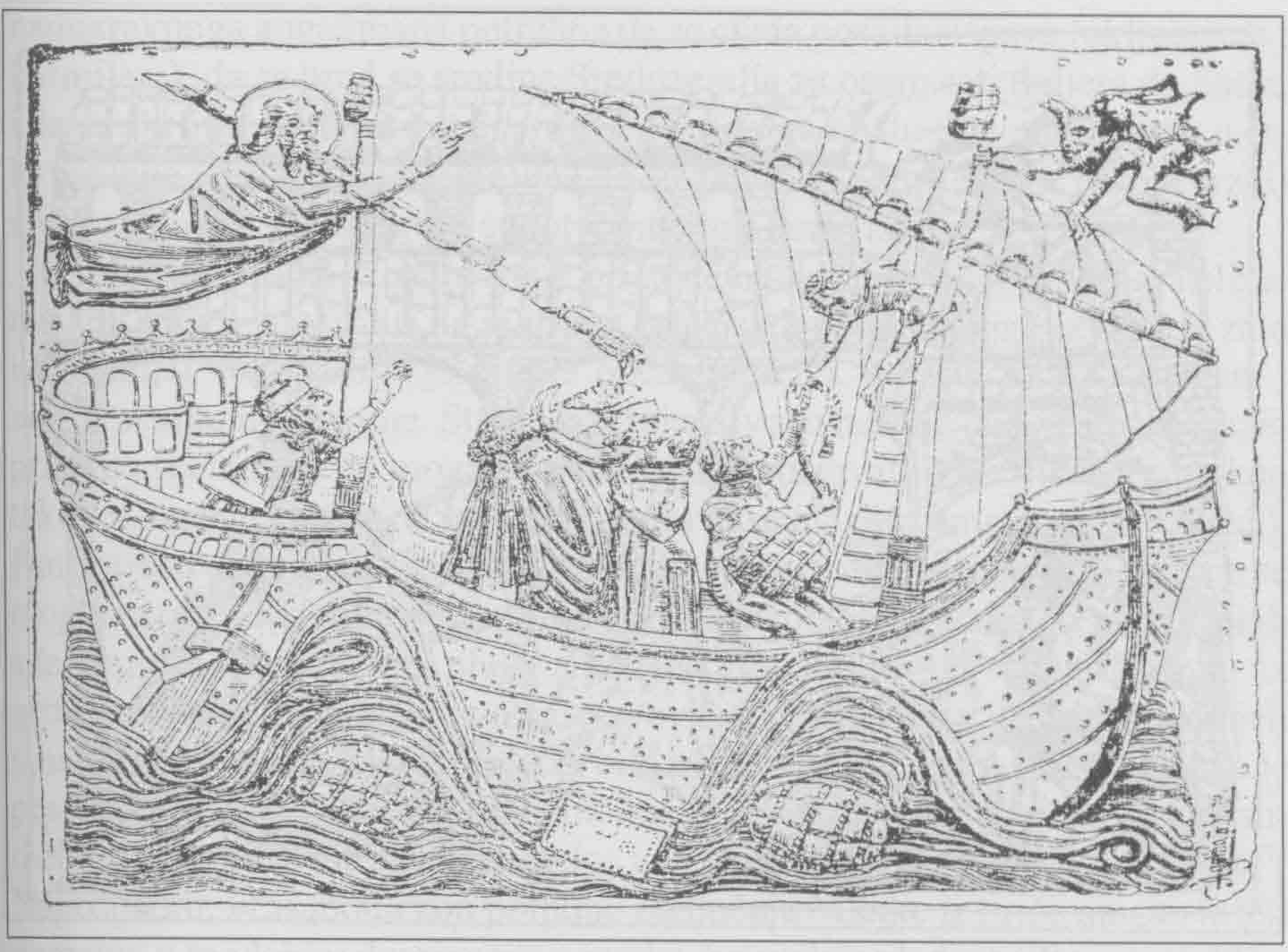

pritječe u pomoć. Na prikazu se vide i mornari koji bacaju teret u more, što možemo povezati s Banovčevim prenosiocem tijela koji požrtvovno baca svoju odjeću u more ne bi li se ozbiljnije razbolio i završio na obali sa škrinjom.[31] Bolesni putnik završava na njezi kod redovnikâ, ali kako mu je smrt sve bliža, otkriva da sa sobom nosi nešto važno, za što se iz putnikovih spisa sazna da je svečevo tijelo.[32] Redovnici planiraju prije otvaranja gradskih vrata otkopati sv. Šimu i postaviti ga na štovanje u svoju crkvu, ne bi li je tako obogatili. Ali trojica gradskih upravitelja, upozoreni u snu, zatječu redovnike u činu otkopavanja, te se glas o svecu proširi gradom. Ceremonijalnim postavljanjem relikvije u crkvu sv. Marije započinje svečev kult u Zadru.

Priča »Antuna Vladmirovića« bitno se razlikuje. Po njoj, na trgovački brod koji ide iz Sirije za Lisabon ukrcava se starac sa škrinjom. Cijela posada padne u san (a kao posljednji na starčev nagovor i kormilar), da bi

---

[31] JELIĆ (1901/2) odbacuje pretpostavke da se prizor odnosi na dolazak tijela u Zadar ili slučaj s Margaretom (v. niže). Zaključuje da se radi o zavjetu nepoznatog velikaša s početka 13. st. koji je majstor prikrpio na raku ili kopirao. Tvrdi da je vulgarna legenda nastala nakon 1380. na temelju pogrešnoga tumačenja ovoga prizora i slike otkopavanja tijela.

[32] Putnik prvo laže da mu je u kovčegu brat, ali naposljetku upućuje na spise koje nosi sa sobom i u kojima je zapisana istina.

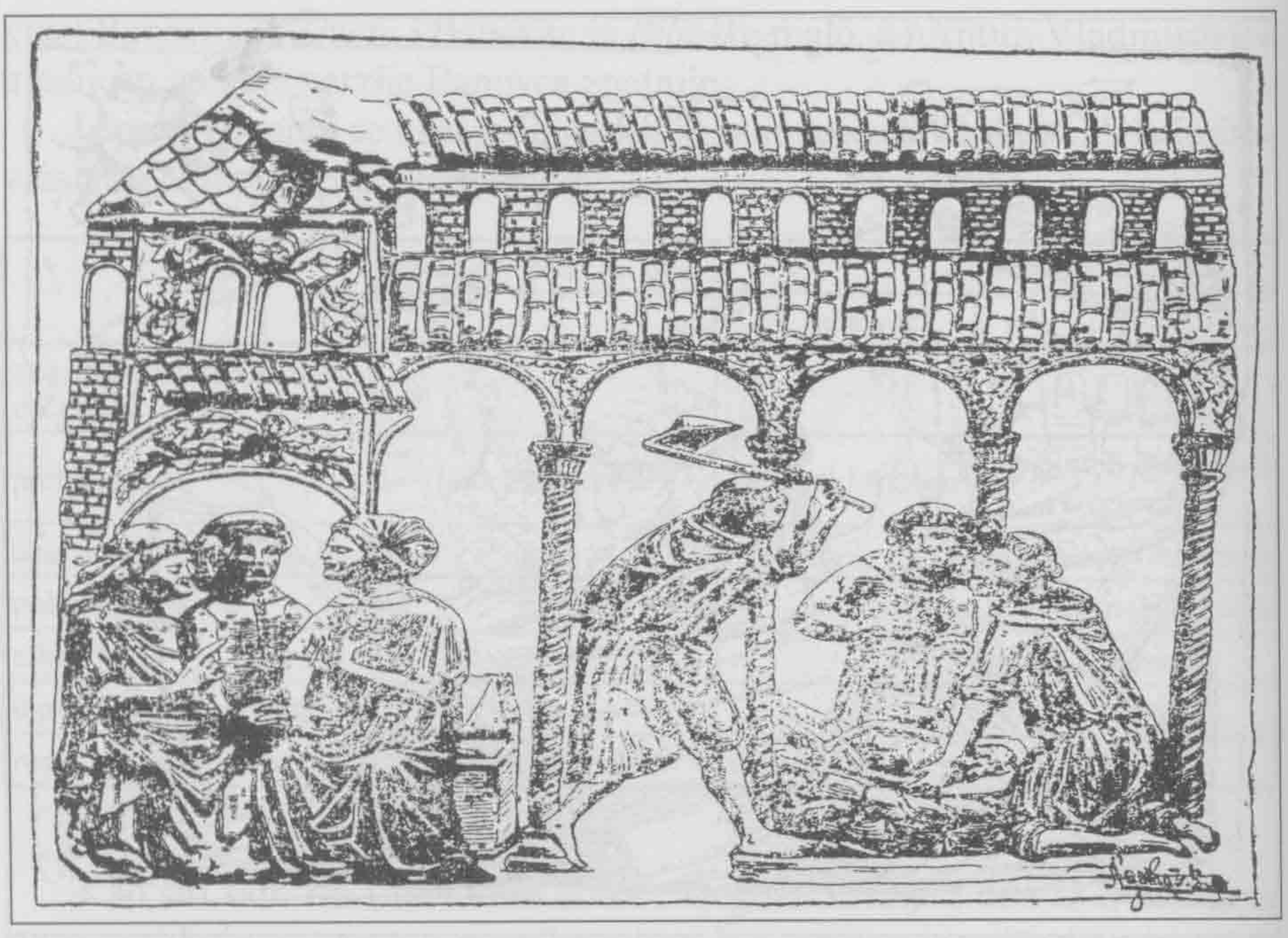

se probudila sljedećega jutra usidrena u Zadru, bez starca i škrinje. Posada gradskim upraviteljima ispriča događaj, a nešto kasnije škrinja je nađena u kapelici na groblju izvan gradskih zidina. Škrinju prenose u katedralu sv. Sofije (!?), ali ona se tri puta noću vraća na staro mjesto. U škrinji se pronalazi svečevo tijelo i spis s njegovim životopisom – svečev kult može započeti.

* * *

Bilješka je samo još jedan prilog Vladmirovićevim nastojanjima da proslavi svoju lozu. Djelo »Antuna Vladmirovića« koje je uokviruje (na početku se daje sažetak, a na kraju cijela priča) daje verziju legende o sv. Šimunu znatno različitu od svih ostalih iz skupine »zadarskih« verzija – da je ta legenda postojala i ranije i da je fra Antunovo djelo izdano ili bilo šire dostupno, svakako bismo i drugdje nailazili na sličnu priču. Stara legenda u kombinaciji sa svečevim *incognito* ukazanjem dala je novu priču, puno čudesniju i nevjerojatniju od izvorne. Brod je naime u tradicionalnoj priči na putovanju iz Jafe u Mletke prolazio blizu Zadra i nije neobično da zahvaćen olujom pristane u grad. No da bi se s puta iz Jafe za Lisabon došlo u Zadar, valjalo je dobrano skrenuti. Suvišno je spominjati kolika je količina

nadnaravnoga angažmana potrebna da se cijela posada uspava (uključujući i kormilara), da se brod sa sredine Sredozemlja za osam sati dotjera do Zadra i da se škrinja sa starcem teleportira s broda na obalu i tri puta natrag u crkvu. Oluja i san trojice načelnika (što su zapravo jedina čuda u prvoj verziji) u usporedbi su s time pravi čudotvorstveni amaterizam.[33]

S druge strane, između dviju priča ne nedostaje prikrivenih paralelizama koji mogu sugerirati da je druga priča samo »čudesnija« (a možda zato i izvornija) verzija koja je pratila opću tradiciju, nastalu modificiranjem i »ublažavanjem« prvotne. Starac koji tajanstveno nestaje nakon što je izvršio prijenos tijela lako se mogao preobraziti u »prihvatljiviji« lik putnika koji također nestaje, umire od bolesti (a zapravo se njegova smrt mogla i izbjeći). Fantastična slika uspavanih mornara i svečeva kormilarenja jednostavno se mogla razriješiti svima poznatom i nikome neobičnom (iako od nadljudskih sila izazvanom) pojavom oluje, a kovčeg koji se sam od sebe pojavljuje na groblju racionalnije se može objasniti ovako: redovnici su ga onamo donijeli u namjeri da ga izlože u svoju crkvu. Kovčeg koji »neće« u katedralu tako je postao kovčeg koji »neće« redovnicima. Isto tako, u oba slučaja imamo sudjelovanje gradske uprave kao neku vrst službene sankcije svečeva kulta.[34] Naposljetku, »Lisabon« koji potpuno isključuje Mletke iz priče mogao je biti nametan u razdoblju dominacije ugarsko-hrvatskih vladara (ili u perspektivi 18. st.), dok su se u drugim političkim okolnostima mogli učvrstiti »Mleci«.

Ovakav oprezniji pogled pokazuje da se dvije verzije priče mogu izvesti jedna iz druge: razlika je samo u intenzitetu »čudotvornosti« – stoga bi navodna verzija Ante Vladmirovića mogla biti jedno od dvoga:

- literarni pokušaj Luke Vladmirovića ili Vicenza Vanacce da se ponudi efektna priča povezana s tradicionalnom
- »necenzurirana« verzija legende u koju su prodrijeli elementi nastali u nekom trenutku prije 18. st. (možda i prije »glavne« priče)

Protiv druge mogućnosti govore »vanjski« razlozi – »fra Antina« se verzija nigdje ne spominje, a neki pisci, npr. PARMA (1819: 12), odrješito tvrde da tradicija »tramandò sempre uniforme questo avvenimento«. Međutim, ostaje mjesto za sumnju da smo ipak na tragu stare legende: verzija koju fra Luka daje u *Bilješci* omogućuje nam da prikaz oluje na lijevom boku rake objasnimo kao zavjetnu ploču (jer u toj verziji nema oluje), uklanja

---

[33] Autor je za umetanje u priču svečeve osobne intervencije inspiraciju mogao naći u legendi o drugom zadarskom zaštitniku, sv. Krševanu, koji je sv. Zoilu u viđenju javio gdje da potraži njegovo tijelo.

[34] U prvoj verziji gradski službenici doživljavaju viđenje u snu, a u drugoj ispituju mornare (kao što u prvoj ispituju redovnike na groblju). Nadnaravne se sile često služe snom kao prostorom lake manipulacije bilo ljudskom psihom (prva verzija) bilo tijelom (druga verzija).

potrebu da putnik izmišlja priču o bratu, a likvidira i čudno konspirativno ponašanje redovnikâ. Uz to pitanje ne smijemo zaobići pitanje identiteta »fra Antuna Vladmirovića« i njegova djela.

Pisci 19. stoljeća spominju toga autora, no novija historiografija, uzevši u obzir fra Lukinu nepouzdanost, dovela je u pitanje njegovo postojanje. Isprva se čini da ANTOLJAK (1992: 91) vjeruje VALENTINELLIJEVU (1855: 8) navodu o postojanju Antuna Vladmirovića: »Od historiografa koji ne pripadaju ni jednom od ova tri kruga [šibenskom, dubrovačkom, kotorskom], u prvom redu stoji *Ante Vladomirović* (Vladmirović). On je 1607. tiskao u Veneciji svoje djelo pod naslovom «Compendio storico della Dalmazia«.« Međutim, pišući kasnije u istoj knjizi o fra *Luki Vladmiroviću* (str. 284, bilješka 1241) kaže: »Već navedeni Antonio Vladimirić, prema pisanju Ljubića, tiskao je u Veneciji 1607. g. »Compendio storico della Dalmazia« (s. Gliubich, o.c, 312),[35] ***što je malo teže vjerovati*** [naglasio Š. D.].« Iz navedenoga je jasno da Antoljak nije imao u rukama navodnu fra Antunovu knjigu. Ljubiću vjeruje V. Deželić u *Znamenitim i zaslužnim Hrvatima* (Zagreb 1925, *s.v.*) koji kao jedinog historijskog Vladmirovića uz fra Luku navodi Antuna (ali ne fra), i to kao autora djela »Compendio storico della Dalmazia«, Venecija 1607. Koliko je poznato, nitko prije Luke Vladmirovića ne spominje tog historiografa koji je navodno bio »celebre cronologo e uomo dottissimo in suo tempo« (*Bilješka*, f. 5). Čak ga ni Vladmirović ne spominje u svojim historiografskim djelima (nastalima odreda nakon *Života*) u kojima tako slavnoga pretka ne bi prešutio: možemo dakle pretpostaviti da su vijest o toj osobi Ljubić i ostali stariji istraživači preuzeli upravo iz *Života*, a da se kasnije ona prenijela i u 20. stoljeće, premda sâmo djelo nije nikada pronađeno niti prije fra Luke spomenuto.

Neobično je što »fra Antunovu« priču, vrlo živu i inače nepotvrđenu, a toliko različitu od one iz *Života*, fra Luka nije uvrstio pet godina ranije u svoju knjigu o sv. Šimunu. Naime, o njemu i njegovoj *Povijesti* piše na način kao da su i djelo i pisac vrlo poznati. A da njegovo djelo nije »otkrio« u razdoblju nakon tiskanja knjige, već prije, dokaz je da ga spominje (i citira) već u *Životu* (str. 38): »Il padre f. Antonio Vladmirovich de« Minori Osservanti della provincia di Bosna nel suo istorico compendio della Dalmazia stampato in Venezia l«anno 1607. trattando di Zara così ragiona: »Zadar, koji je mnogo proslavljen porad tila S. Šime biskupa jeruzolimskoga, ko[j]i j« obrizova našega spasitelja Isukrsta, koje tilo bi doneseno u ovi grad iz Jeruzolima od jednoga trgovca, koji grediše u Franciju, i jest postavljeno blizu

---

[35] LJUBIĆ (1856: 312) pod natuknicom *Vladmirovich, Padre Luca* piše: »Un certo *Vladomirovich Antonio* stampò nel 1607 a Venezia un *Compendio storico della Dalmazia*«.

mora u jednu crkvu pofaljenu«.« (*Uspomena* koju je autoru dao zadarski dominikanac »lektur« Vincenzo Vanacca, a poslana je iz Zadra[36]) – on dakle iz Vanaccina (za njega Vladmirović kaže da zbog siromaštva nije uspio tiskati svoju knjigu o svetom Šimi) pisma saznaje za djelo fra Antuna, tako da nam preostaje pretpostaviti ili da je fra Luka tek kasnije došao do knjige svoga slavnoga prethodnika i rođaka, knjige koja se zatim zagubila, ili je Vanacca »podvalio« Vladmiroviću rođaka i vlastitu rukopisnu priču, ili je to isto nama pokušao napraviti genealogoman fra Luka.

Čudne su i neke geografske nekonzistentnosti: u kraćoj »fra Antunovoj« verziji brod kreće iz Jafe u Numidiji, »o come altri vogliono« iz Sirije, dok u dužoj brod kreće iz Jafe, glavnoga grada Sirije. Nadalje, u Vanaccinoj bilješci (zapravo »citatu« iz »fra Antuna«) cilj je putovanja »Francija«, a u priči je to »Lisbona« (s time da je u sažetku Banovca u *Bilješci* trgovac Francuz, čega u knjizi iz 1754. nema). Konačno, po Vanaccinoj bilješci tijelo je donio trgovac »iz Jeruzolima«, dok u priči trgovac, ne znajući za tijelo, ukrcava starca sa škrinjom na brod u Jafi, a njegova vlastita uloga ima sasvim pasivan karakter.

* * *

Za razliku od *Bilješke*, *Život* opširno govori o svečevu kultu nakon dospijeća relikvije u Zadar, što je, kako je već istaknuto, u skladu s popularnom namjenom teksta. Cijeli je taj dio pretiskan iz Banovčeve knjižice.

Više je legendi vezano za razdoblje nakon dolaska relikvije u Zadar. Banovac, osim što spominje vlastito neobično iskustvo (v. bilj. 9[37]) govori o nastanku rake sv. Šimuna (kod Vladmirovića str. 46–49),[38] o slučaju redovnika koji nije poštovao kult sv. Šimuna, pa mu se svetac ukazao prijeteći mu u snu i tako ga obratio (str. 49–51), te o čudesnom događaju u vezi s Margaretom, ženom Karla Dračkoga (str. 51–54). Sve su to otprije postojeće i raširene legende s utemeljenjem u stvarnim događajima prikazanima na reljefima na srebrnoj svečevoj raci.

Legenda o ugarskoj kraljici Elizabeti Kotromanić govori o nastanku srebrne rake koja i danas služi kao svečev relikvijar. Ukratko, za posjeta Zadru 1377., nakon neuspješnog pokušaja da odnese prst sa svečeve ruke, kraljica se zavjetuje da će načiniti srebrnu raku za sveca, te naređuje nekim

---

[36] Ako »kojamu bih poslana iz Zadra« valja shvatiti kao pogrešku i pročitati kao »kojami…«, tada je bilješka poslana autoru (vjerojatno od Vanacce).

[37] Da na str. 39 nije napomenuto da će se dati tuđi tekst, i to bez izmjena, i da nije potvrđeno da se doista radi o pretisku, moglo bi se zaključiti da se radi o Vladmirovićevu iskustvu.

[38] Navodit će se paginacija iz Vladmirovićeva *Života*.

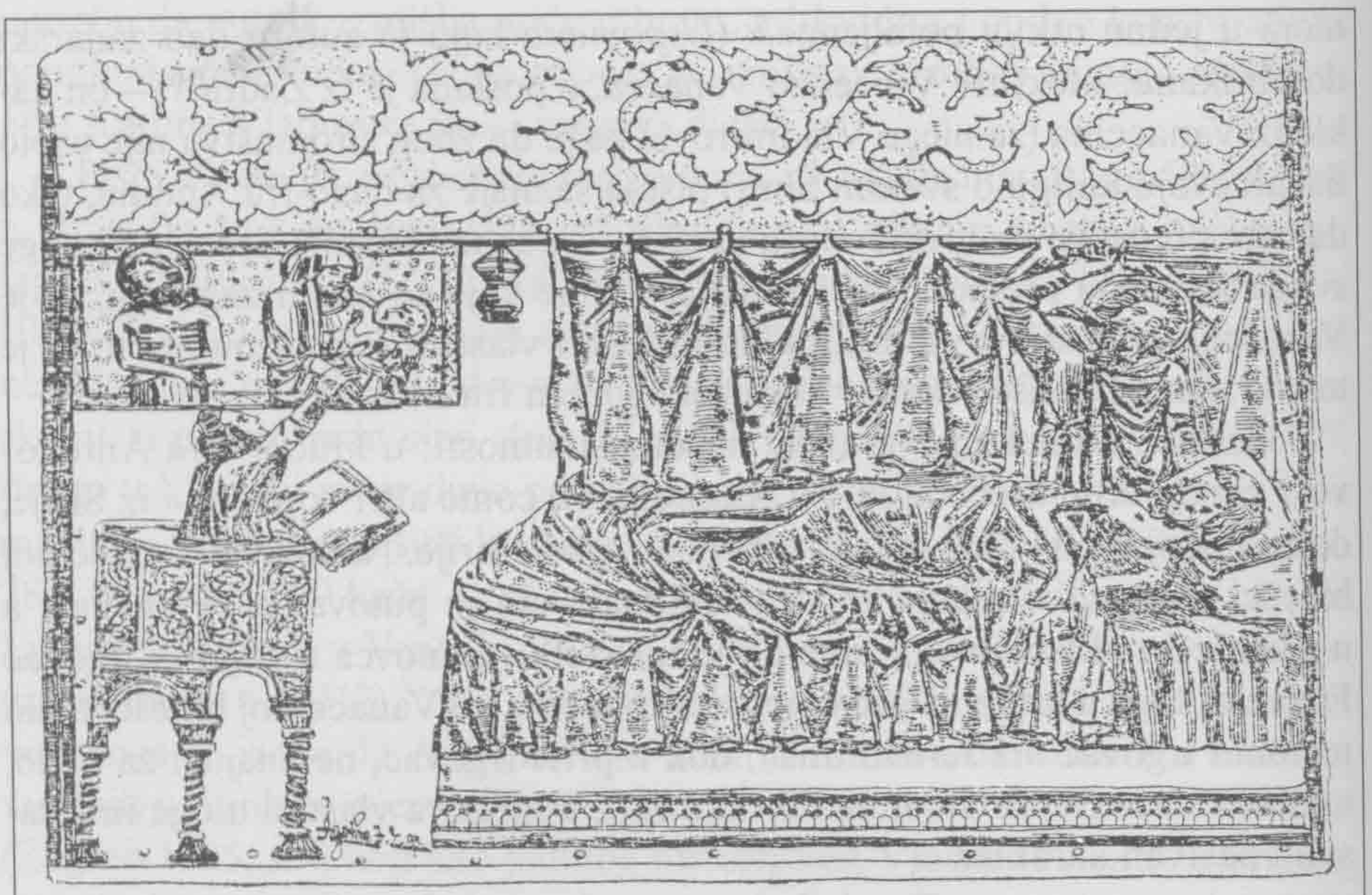

zadarskim plemićima da se o njenu trošku ona i načini. Oni se pogode sa zadarskim zlatarom Franjom iz Milana koji za 3 godine zgotovi srebrnu raku ukrašenu slikama.

Bilo da je raka naručena zbog čuda koje se dogodilo kraljici (legenda, Banovac) ili kao izraz kraljičine pobožnosti (Bianchi) ili kao posljedica zavjeta danoga u želji za muškim potomstvom (Jelić) ili pak kao izraz pukog političkog pragmatizma, odnosno ugarskog pokušaja da se Zadrani pridobiju u borbi protiv Mlečana (Praga, Jelić, Munk)[39], raka je krajem 14. st. načinjena i u nju je relikvija položena. Živahno pripovijedanje sa svim čudesnim detaljima koje je legenda nudila (pomračenje kraljičina uma, zacjeljivanje vraćenoga prsta, rana na kraljičinim grudima), pokazuje da Banovac slijepo vjeruje legendi i da sasvim uronjen u svijet nekritičkog prihvaćanja svetačke taumaturgije propovjednički nastoji propagirati kult sveca.

U politički nestabilnom razdoblju kraja 14. stoljeća, kad se Dalmacija nalazila između mletačke i ugarske vlasti, u tim političkim borbama sudjelovao je i pretendent na ugarsko prijestolje Karlo Drački, koji je kao dalmatinski vojvoda stolovao u Zadru 1372.–76. I oko njega i njegove supruge

[39] MUNK 2004: 81 upozorava kako »orkestracija svetačkih tijela u političke svrhe« dinastiji Anžuvinaca, u koju se Elizabeta udala, nije bila nimalo strana. U svom članku pokazuje kako je upravo Elizabeta »bila zadužena za simboličku konverziju svetačkih identiteta u Dalmaciji« (str. 85), naravno, u korist svoje dinastije.

rodila se legenda vezana za relikviju sv. Šimuna. Banovac nam je prepričava (*Život*, str. 51–54): Margarita, »žena Karla, duke od Dalmaci[j]e«, prije odlaska iz Zadra 1376. uspijeva dobiti komadić svečeve noge, ali im nevrijeme ne da otploviti dok ne vrate relikviju na njeno mjesto. Prisiljeni na povratak u Zadar, vraćaju relikviju. Po dolasku u Napulj Karla 15. lipnja 1381. papa Urban kruni za kralja.

Obje ove priče, motivski isprepletene (ženska [i to protumletačka, napuljska/ugarska] vladarica kao glavni lik, otuđivanje dijela svečeva leša, nemogućnost odnošenja relikvije [Elizabeta ne može izaći iz crkve, a Margarita otploviti], zavjet), vezane su za sliku na desnom boku rake sv. Šimuna i predstavljaju različite oblike širenja iste tematske jezgre. Na slici velikašica dodiruje relikviju (dvije verzije priče ne slažu se radi li se o ruci ili o nozi: to se na prikazu ne vidi dobro[40]), što je pokretački motiv legende, kasnije razrađene (a možda i poticane, kako neki autori tvrde) u prougarskoj atmosferi.[41]

Kod Banovca nailazimo i na priču o redovniku koji »nije htio vjerovati« i podložiti se svečevu kultu. Odgovarajuća slika na raci prikazuje na lijevoj strani svećenika kako govori na propovjedaonici, dok na desnoj isti svećenik leži u postelji, a sv. Šime zamahuje nad njime mačem. Legenda se i ovdje razgranala u više verzija: autori se ne slažu u tome je li svećenik bio heretik-bogumil (Jelić, Banovac) ili samo nedostojan (Petricioli), ili se ogriješio o svečev kult (Bianchi); variranje imamo i u pitanju je li kažnjen (Petricioli) ili samo upozoren u snu pa obraćen (Banovac, Jelić).

U *Životu* navedena čudesa sv. Šimuna nisu usmjerena toliko prema ljudima kojima treba pomoć, koliko služe očuvanju digniteta samoga sveca (sprečavanje da se stavi redovnicima na raspolaganje, da se s tijela odnose relikvije, da se u njega ne vjeruje). Dobrobit koju svetac donosi narodu ostaje deklarirana, ali ne i potvrđena primjerima. Valjalo je prvo upozoriti na njegovu snagu i brigu za vlastiti kult, a onda preporučiti pobožnost, jer svetac koji se tako puno trudi oko nepovredivosti svoga kulta zasigurno će biti vrlo širokogrudan prema onima koji ga obdržavaju. Osim toga, svecu koji je tako čvrsto odlučio ostati baš ovdje, u Zadru, nesumnjivo je stalo do

---

[40] Tako JELIĆ 1901/02: 384 tvrdi da je u pitanju desno koljeno, a PETRICIOLI 1976: 533 da je to prst sa svečeve ruke.

[41] Ovdje nas ne zanima geneza samoga prikaza. Jelić 1901/02: 281 pretpostavlja da je predaja nastala »na krivom tumačenju prizora sočbine [postupak prokazivanja krivca za zlodjelo; Š. D.] na ploči bana Pavla Šubića« i da se možda radilo o Elizabetinoj rođakinji ili naknadnom dodavanju ploče na raku. PETRICIOLI 1976: 533 samo ponavlja verziju iz legende: »Na prikazu je kraljica Elizabeta koja je ukrala svečev prst, pa nakon što nije mogla naći izlaz iz crkve vratila ga natrag na svečevu ruku.« MUNK 2004: 88 ni jednom se riječju ne osvrće na Jelićevo tumačenje, dok ga GRGIĆ 1972: 176 prihvaća.

njegove nove domovine i neće uskratiti milost pobožnicima koji mu se na tom mjestu utječu. Božji plan ne dopušta nikakva odstupanja, ljudi su preslabi za svako suprotstavljanje – nadljudska bića (Bog i sveci) najbolje znaju što i kako donosi najveću dobrobit. Zato je ovdje imitacija historiografskog postupka *ancilla* pastoralne poruke, crkvene propagande, nastojanja oko izazivanja religioznih sentimenata. Stoljetna se hagiografska usmena i pisana tradicija u 18. stoljeću združuje s odgojno-poučnim namjerama i željom pisca za vlastitim umjetničkim izričajem.[42] U 18. st, kad je Crkva bila osobito uzdrmana racionalističkim strujanjima unutar intelektualne elite, »razum« (kojega su tada svima bila puna usta) u ustima crkvenih pisaca morao je snažno ječati; ali nije to razum izrastao iz neposredne empirije ili individualnog rezoniranja – to je »razum« utemeljen na autoritetu Svetoga pisma i starih autora, na drevnim čudima i blizini leševa za koje se tvrdilo da su svetački.[43] Sukob razuma i vjere tada se kod naših vjerskih pisaca još nije razbuktao – to će se intenzivnije dogoditi tek u devetnaestom stoljeću i nastaviti u naredna dva.

U razmjerno bogatoj hagiografskoj literaturi posvećenoj sv. Šimunu Bogoprimcu djela Luke Vladmirovića ne ističu se toliko po kvaliteti i izboru tematike koliko po filološkim pitanjima koja otvaraju, pa i rješavaju. Glavna im je intencija promicanje svečeva kulta vezanoga za zadarsko svetište, zbog čega težište zanimanja spisâ nije na biblijskoj osobi sveca, već na sudbini njegovih relikvija i na čudesima koja je svetac preko njih izvršio. Vladmirović već u *Životu sv. Šime* navodi da je veći dio te knjige pretisak iz tuđega djela, a njegova nam rukopisna *Bilješka* otkriva da je autor polaznoga djela fra Lukin subrat Josip Banovac. To djelo i danas postoji (*Nauk novoga ispovidnika*...) i do sada se smatralo anonimnim, ali više razloga govore u prilog fra Lukinoj tvrdnji.

Verziju priče o svečevim relikvijama koja se pojavljuje u *Bilješci* fra Luka pripisuje fra Anti Vladmiroviću, svom vjerojatno izmišljenom rođaku iz prošlosti. Usporedba s ostalim djelima slične tematike (uključujući i *Život sv. Šime*) ukazuje na to da se radi o prilično neuobičajenoj verziji legende, puno fantastičnijoj od one koju daju ostala djela. Parcijalnost i unutrašnja nekonzistentnost verzija priče o svečevim relikvijama koje fra Luka u *Bilješci* donosi upozoravaju na oprez s kojim valja pristupati njegovim tvrdnjama, ali i onemogućuju da se do kraja točno odrede motivi njegovih postupaka i razina vjerodostojnosti njegovih tvrdnji.

---

[42] Usp. BOGIŠIĆ 1973: 12.

[43] Vladmirović (*Život*, str. 37) tvrdi: tko bi se suprotstavljao svjedočanstvima Crkve, čudesima i općoj pobožnosti, »more se slobodno reći da bi taki govorio protiva razlogu očito.« Prema tome, između ta dva člana stavljen je u ovom slučaju znak jednakosti.

Korištena literatura:

ANTOLJAK, S. 1992. *Hrvatska historiografija do 1918. Knjiga prva*, Zagreb.

BEZINA, P. 1993. *Rukopisna baština franjevaca Provincije Presvetoga Otkupitelja*, Zagreb.

BIANCHI, C. F. 1877. *Zara cristiana*, vol. 1, Zara.

BIANCHI, C. F. 1888. *Fasti di Zara religioso-politico-civili dall«anno 1184. av. Cr. sino all«anno 1888. dell«era volgare*, Zara.

BOGIŠIĆ, R. 1973. Hrvatska književnost XVIII. stoljeća, u: *Zbornik stohova i proze XVIII. stoljeća*, Zagreb: 7–19.

BOGIŠIĆ, R. 1974. Književnost prosvjetiteljstva, u: *Povijest hrvatske književnosti – Knjiga 3: od renesanse do prosvjetiteljstva*, Zagreb: 293–376.

BRUNELLI, V. 1974. *Storia della città di Zara*, Trieste. [1. izd. Venezia 1913]

DE AMBROGGI, P. 1953. Simeone, santo, u: *Enciclopedia cattolica*, sv. XI, Roma: 623.

GRGIĆ, M. 1972. Popis i kataloška obrada predmeta, u: *Zlato i srebro Zadra i Nina*, Zagreb: 137–181.

GRGIĆ, M. 1985. Šimun Bogoprimac, *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Zagreb.

JELIĆ, L. 1901. Moći sv. Šimuna Bogoprimaoca u Zadru, *Rad JAZU* 145: 158–225.

JELIĆ, L. 1901/2. Zadarska raka sv. Šimuna Bogoprimca, *Glasnik Matice dalmatinske* 1, sv. III: 271–283; sv. IV: 370–396.

LJUBIĆ, Š. 1856. *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia*, Vienna-Zara.

MARGETIĆ, L. 1996. Međunarodni položaj Zadra u XII. stoljeću, *Rad HAZU* 473: 47–65.

MUNK, A. 2004. Kraljica i njezina škrinja. Lik ugarske kraljice Elizabete, rođene Kotromanić (oko 1340–1387), u historiografiji i na škrinji svetog Šimuna u Zadru, u: *Žene u Hrvatskoj*, Zagreb: 77–104.

N. N. [J. BANOVAC?] 1754. *Nauk novoga ispovidnika u«komuse uzdarsze mnoghe stvari potribite znati i napameti darxati ispovidnikom; Po isti nacin xivot s. Scime proroka i gnegovo doscasaie [i.e. doscascie] u Zadar i cudesah od gnega cignena velika / data na svitlost po Jednom Redovniku s. o. Francescha male bratzie od obsluxegna*, U Mleczi.

N. N. [«Uno della sua parrochia«] 1860. Cose patrie, *La voce Dalmatica*, Zara, god. 1, br. 20 (13. 10.): 164–166.

PARMA, G. 1819. *Storia della sacra reliquia del santo Simeone profeta esistente in Zara*, Zara.

PETRICIOLI, I. 1976. Vrijeme gotike, u: Nada Klaić i Ivo Petricioli, *Zadar u srednjem vijeku*, Zadar: 499–550.

PRAGA, G. 1981. *Storia di Dalmazia*, [s. l.].

Protovangelo di Giacomo, <www.intratext.com>, revidirano 17. 07. 2003., pristupljeno 27. 09. 2005.

RAUKAR, T. 1977. *Zadar u XV. stoljeću: ekonomski razvoj i društveni odnosi*, Zagreb.

SCHOLTISSEK, K. 2000. Simeon, frommer Israelit, u: *Lexikon für Theologie und Kirche*, sv. 9, Freiburg itd.: 591–592.

SPADAFORA, F. 1968. Simeone «il Vecchio«, u: *Bibliotheca sanctorum*. sv. XI, Roma: 1160–1161.

URLIĆ, Š. 1912. Što je napisao Luka Vladmirović, *Nastavni vjesnik* 20: 562–566.

VALENTINELLI, G. 1855. *Bibliografia della Dalmazia e del Montenegro*, Zagabria.

Vangelo di Nicodemo, <www.intratext.com>, revidirano 17. 07. 2003., pristupljeno 27. 09. 2005.

VLADIMIROVIĆ, L. 1765. *Xivot svetoga Sime Zadranina za bratju krschiane i rischiane. Ukratko skupglien sa svom pomgliom po o.p.f. Luci Vladmirovichiu iz Neretve*, U Mleczi.

VLADIMIROVIĆ, L. 1770. Memoria ricordevole della venuta di san Simeone profetta nella città di Zara, capitale oggidi della nostra Dalmazia, ch«è del 1770, *Arhiv franjevačkog samostana Zaostrog*, RK 57.

FIKCIJOM NA FIKCIJU – LUKA VLADMIROVIĆ O SV. ŠIMUNU BOGOPRIMCU

Sažetak

Fra Luka Vladmirović napisao je dva djela o sv. Šimunu Bogoprimcu: *Život svetoga Šime Zadranina...* (Mleci 1765)[44] i *Memoria ricordevole della venuta di san Simeone profetta nella città di Zara...* (1770, rukopis u arhivu franjevačkog samostana u Zaostrogu). Rad razmatra položaj tih djela u bogatoj tradiciji legendi o svecu i njegovoj relikviji, a bavi se i dvama književnopovijesnim pitanjima koja ta djela otvaraju (identifikacijom do sada nepoznate knjige fra Josipa Banovca i izvorom pojavljivanja nepostojeće knjige fra Antuna Vladmirovića u kasnijim biobibliografskim repertorijima). Zahvaljujući podacima koje donosi rukopisna *Memoria...* i njezina usporedba s tiskanim Vladmirovićevim djelom, utvrđuje se da je djelo *Život svetoga Šime...* većim dijelom identično dijelu knjižice *Nauk novoga ispovidnika...*Josipa Banovca iz 1754., a da je lik Antuna Vladmirovića najvjerojatnije fra Lukina konstrukcija koju su kasniji autori preuzeli iz *Života sv. Šime.*

[44] Osim u navođenju bibliografskih podataka, hrvatske citate iz Vladmirovićeva djela pisat ću današnjom grafijom, prilagodivši današnjim uzusima interpunkciju u citatima na svim jezicima.

ŠIME DEMO: *FICTION UPON FICTION – LUKA VLADMIROVIĆ ABOUT ST. SIMON OF ZADAR*

Abstract

Fra Luka Vladmirović wrote two works about St. Simon of Zadar: *Život svetoga Šime Zadranina...* (Venetia 1765) and *Memoria ricordevole della venuta di san Simeone profetta nella città di Zara...* (1770, a manuscript in the archives of the Franciscan monastery in Zaostrog). The paper analyses the position of these works within the rich tradition of legends surrounding the Saint and his relic, and also addresses two literary historical questions raised by the said works (identification of a yet unknown book by Fra Josip Banovac and the source of appearance of a non-existent book by Fra Antun Vladmirović in later bibliographic repertories). Owing to the information contained in the handwritten *Memoria...* and its comparison to the printed work of Vladmirović, it was possible to establish that the work *Život svetoga Šime...* is substantially identical to a part of the booklet *Nauk novoga ispovidnika...* by Josip Banovac dating from 1754, and that the character of Antun Vladmirović is most likely Fra Luka's construct borrowed by later authors from his *Život sv. Šime*.